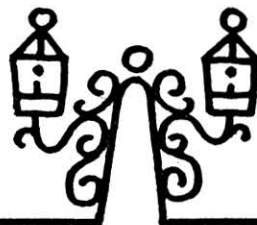

Panu

Oulun kunnia- professoreita

○ Oulu-lehti kertoi torstaina, että Sakari Vapaasalosta on tullut professori, ei kuitenkaan Ouluun, niin kuin tietenkin moni hänet tunteva mielellään olisi suonut. Sakari Vapaasalo, silloin maisteri, lähti Oulusta 20 vuotta sitten, palanneeko oloneuvoksenakaan. Muistan hyvin tuon Upsalan ilmestymisen kuvioihin. Sake oli niihin aikoihin suomen kielen maisterina Pokkitörmän lyseossa, kuulun Anna Leinosen sijaisena, niin kuin olivat olleet eräät muutkin maisterit vähän aikaisemmin, Saken edellä toinen Ostrobotnian kuulu, nimittäin Eldanka-Tiesmaa eli Erkki Ernstinpka Tiesmaa, joka oli lähtenyt Pelloon aloittamaan mittavinta elämäntyönsä vaihetta vastaperustetun Pellon yhteiskoulun rehtorina. Maisteri

Vapaasalo oli palannut Tukholmasta koti-Ouluun ja hänen aikomuksenaan oli jäädäkin kotimaahan. Muistan, että oltiin perustamassa Kustannusosakeyhtiö Pohjankalliota Kaltion kustantajaksi, ja Vapaasalo liittyi tietenkin myös Kaltion avustajakuntaan. Pitkiä ne avustusvälit sitten kuitenkin jäivät, sillä Upsalan yliopisto tarjosi suomen kielen lehtorin virkaa. Ja hulluhan Sake olisi ollut, ellei olisi lähtenyt.

○ Ennen tuota vaihetta oli jo tapahtunut paljon nuoren miehen elämässä, aktiiviset ylioppilasvuodet, suomalaisuuskysymys ja AKS, PPO ja ylioppilaskunta, sitten kaksi sotaa, rintama- ja sotilashallintotehtäviä, mikäli en väärin muista, ja sitten siirtyminen naapurimaahan ensimmäisen

kerran. Vapaasaloon työ suomalaisen kielen ja kulttuurin hyväksi tapahtui totisesti paljolti toisin kuin hän tai kukaan olisi osannut ennustaa, mutta nyt voidaan todeta, että työsarka on mittava, ensinnäkin suomen kielen lehtoraatti vanhassa entispolvien suomalaisille ylen tutussa Upsalassa, sitten tohtoroituminen ja dosenttuuri, eräässä vaiheessa 60-luvun jälkipuoliskolla "veeteevaihe" Tukholman yliopiston suomen kielen ja kulttuurin professuurin hoitajana. Väitöskirjansa Eino Leinon Kalevalaromantiikasta (sitä juuri Vapaasalolta saattoi odottaa!) "på svenska" lehtori Vapaasalo kirjoitti Ruotsissa ja puolusti sitä, kuten uutisessa mainittiin, 1961. Ala oli sen verran erikoinen, että vastaväittäjä piti kutsua Suomesta: Lauri Viljanen, silloinen kotimaisen kirjallisuuden professori Helsingin yliopistossa, mainion viimeisimmän Runeberg-elämäkerran kirjoittaja. Ennen tohtoroitumisvaihetta maisteri oli kirjoittanut vanhan osakuntansa, Pohjois-Pohjalaisen Osakunnan, vv. 1932-57 historian, joka ilmestyi

Jouko-sarjan VI:sena PPO:n 50-vuotisjuhlille 1957.

○ H. K. M. Kustaa VI Adolf, joka juuri täytti 90 vuotta, tuntuu kaikesta huolimatta olevan aikansa tasalla, hoksattimet tallella. Tarkoitan nimittäin, että antoi Sakari Vapaasalolle professorin arvonimen. Se titteli ei sen vähemmästä kädestä lähtenytäkään.

Jo oli kulunutkin aikaa siitä, kun Ruotsin kuningas viimeksi antoi professorin arvon oululaiselle, mitä maks satakusikymmentä vuotta. Mutta hyvä näinkin. Kuninkaanvirkaa hoiti siihen aikaan Kaarle XIII, ja se oululainen, jonka ylitse hänen suosionsa aurinko paistoi, oli Gustaf Mikaelinpoika Toppelius. Tapahtui 1816. Toppelius oli silloin 30-vuotias. Hän, kuten myös hänen vanhempi veljensä Zachris, joka rupesi kirjoittamaan nimensä yhdellä p:llä, olivat molemmat opiskelleet lääketiedettä Ruotsissa, Upsalassa, jossa Gustafista oli tullut "Medicinae Doctor" 1813 ja "Chirurgiae Magister", alkuperäistä "Sursiliana" lainatakseni. Lukujuon oheissa hän oli prikaatinlääkärinä osallistunut Ruotsin armeijan ja

laivaston Ranskan-sotaretkeen, laivastolääkärinä nimenomaan: "Expeditionsmedicus". Tohtorimme oli tehnyt hyvää työtä kuninkaan palveluksessa, hänelle olivat rautan tultua kaikki tiet avoinna, mutta silloin tuli Oulussa auki kaupunginlääkärin virka, ja pormestari Hasselbladt rupesi kosiimaan siihen kuulun kuvamaalarin mainehikasta poikaa. Ja kotiseuturakkaus ja suomalaisuus voittivat. Suomi oli, kuten tiedämme, irroitettu Ruotsista autonomiseksi Vennään valtakunnan osaksi, ja nuori Gustaf tunsu, että oma maa tarvitsi häntä. Niin hän pakkasi arkkunsa ja saapui Ouluun ottaakseen 8:s lokakuuta 1815 vastaan virkansa "Stadsphysicus". Kuningas ja kuninkaan miehet olivat murheissaan, mutta Kaarle lähetti kiitokseksi jo tehdystä professorin arvon.

○ Ja kyllä oululaiset Toppeliusta tarvitsivatkin, ja paljoon professori kerkisikin, mutta se olisi jo toinen luku. Olen jokseenkin varma, että Gustaf oli ensimmäinen oululainen ruotsalainen kunniaprofessori. Toivottavasti ei viimeinen!